

הוצאת חפצים ע"י היוצא בהיתר חוץ לתחום

1 הוצאת חפצים ע"י היוצא בהיתר חוץ לתחום.....

מה מותר לטלטל עם היולדת * איסור תחומין כשמוותר לטלטל 1 * תחומין בחפצי היוצאים להציל
 1 * האם חפצי היוצא לפיקו"נ נגזרים אחריו 2 * להפקיר את החפצים מע"ש 3 * תחומין בחפץ
 שבתנועה 4 * תחומין לחפצים היוצאים בתוך רכב 5 * הוצאת חפצים אחרים אגב חפצי ההיתר 5 *
 האם מותר להשתמש בנכרי לצורך פיקו"נ 10 * האם משנה כוונת נהג המונית 11 * הטלטול עם הנהג
 הנכרי 11 * ישוב דעת היולדת מפני הכשרות והציניעות 11 * האם לחשוש לחילול שבת מיותר של
 יהודים 12

14 הערות.....

14אג"מ או"ח ה' ל"ה
 14הערת הגר"מ קורן על דברי הרב נויבירט
 15הרב שמואל טל
 15הרב ראובן דויטש
 17הרב נתן ברוורמן
 20הרב מיכאל דייטש
 21הרב יצחק ברנדייס

מה מותר לטלטל עם היולדת: הוצאת היולדת מחוץ לתחום מותרת משום פיקו"נ, ומותר

לטלטל עמה ברה"ר ומחוץ לתחום את מה שנצרך ללידה [מסמכים], ומזון שסביר שתצטרך לו [מאחר
 וקשה לקבל מזון בבתי החולים שלא בשעת הארוחות; אמנם, האג"מ (או"ח ה' כ"ו) ביאר שמה שהתירו ליוצאים
 לעדות החודש לקחת מזונות הוא רק מפני החשש הרחוק של פיקו"נ במניעת מזונות לזמן ארוך, ולכן כתב שאין להתיר
 ליוצאים לפיקו"נ להוציא עמם מזונות - אם הולכים רק לזמן שהוא קצר מהזמן שבין אכילה לאכילה, שאז צריכים
 לאכול לפני היציאה, ולא יהיה חשש שיסתכנו], וכן מותר לקחת מה שנצרך כדי שהנסיעה תתבצע ללא עיכוב
 [כסף למונית, ג'ק להחלפת גלגל]; אמנם, אסור לקחת את מה שלא מועיל להצלתה, ולכן לא תוכל ליטול
 עמה בשבת מזון כשר שאינו נצרך לפיקו"נ, ספר תהילים ובגדים להחלפה מחמת איסור טלטול
 ברה"ר וכרמלית. אכן, יש להעיר שאם הנסיעה בהולה אין להתעכב כדי להוציא מהרכב חפצים
 מיותרים.

איסור תחומין כשמוותר לטלטל: איסור תחומין [ביציאת בני האדם וכליהם מחוץ למרחק 1140 או

920 מטרים ממקום השביתה, לפי השיטות השונות בעניין קביעת שיעורי האורך של תורה] קיים גם כשאין איסור
 טלטול, כגון ביו"ט, בהוצאת בגדים בדרך לבישה, ובמקום המוקף מחיצות כדין [כגון שתחום הבעלים
 כלה באמצע מקום המוקף כדין] [מ"ב שצ"ז ד', שע"צ שצ"ז ד').

תחומין בחפצי היוצאים להציל: את היוצאים לפיקו"נ כאנשי העיר החדשה^א, מסתבר שגם

נתנו תחום חדש לחפצים שהוציאו עמם לצורך הפיקו"נ, אם כי אין הדבר מפורש בש"ס להיתר, כי

^א התקין רבן גמליאל הזקן שיהיו מהלכין אלפים אמה לכל רוח, ולא אלו בלבד אלא אף חכמה הבאה ליילד והבא להציל
 מן הדליקה ומן הגייס ומן הנהר ומן המפולת - הרי אלו כאנשי העיר ויש להם אלפים לכל רוח (ר"ה כ"א:).

היתר זה מפורש רק לגבי תחום האנשים ולא לגבי חפציהם. אין להוכיח היתר לגבי החפצים ממה שמצאנו שאנשי המלחמה מותרים לחזור בכלי זינן למקומם - כי שם הוא היתר מקומי של 'התירו סופן משום תחילתן' ליוצאים למלחמה, כדי שלא יתפסו על ידי האויבים ללא כלי זיין. ואין היתר זה מלמד על כל היוצאים לצורך פיקו"נ^ב, אלא היא מקבילה לסברא של 'א"כ נמצאת מכשילן לעתיד לבא' שנאמרה כדי שלא ימנעו בעתיד מלהציל. יש שהסתפקו (שו"ת קנין תורה בהלכה ד' ל"ט, וכ"כ בארוחות שבת ב' כ' הע' פ"ו) שמא הסברא של נמצאת מכשילן לעתיד לבא לא קיימת לגבי מי שממילא ילך, כגון היולדת עצמה ובעלה, ואולי גם לגבי רופא המקבל משכורת, ובודאי שאין לומר סברא זו כדי להתיר נטילת מזון כשר עבור היולדת, והגרשז"א (מנחת שלמה א' ח') נשאר בצ"ע על ספק זה.

האם חפצי היוצא לפיקו"נ נגררים אחריו: הסברא להתיר ליטול עמה חפצים מחוץ לתחום [באופן שאין איסור טלטול, כגון ביו"ט או בדרך מלבוש, או במקום המוקף מחיצות שלא שבת בהן] היא לומר שחפציה מקבלים את התחום שלה, וכשהיא יצאה בהיתר לתחום חדש - גם חפציה נגררים אחריה לשם, אלא שלא מצאנו לזה ראייה, כאמור. יתר על כן, לפי סברה זו נאלץ לומר אחד משני דוחקים: או שחפציה התפצלו בשבת לשני תחומין: אלו שיצאו עמה - תחומם כתחומה, ואלו שנשארו - נשאר תחומם כשהיה, או שנדחוק שלאחר שתחומה של היולדת הוסט לעיר אחרת אסור יהיה לטלטל ד' אמות את חפציה שנשארו במקומה הראשון כי הם כבר מחוץ לתחום בעליהם^ג.

בשו"ת מנחת שלמה (א' ט"ו) צידד לומר שתחום חפציה כתחום החדש שלה, שהרי לא מצאנו שהזהירו את מי שיצא מחוץ לתחום וכעת הוצרך לנקביו, ואת מי שמשלח את השעיר, ואת היוצא מחוץ לתחום מפני הסכנה [שהם נחשבים 'יוצא בהיתר'] - שהם חייבים לצמצם בבגדים שאינם נצרכים הרבה, כגון כיסוי ראש ועניבה, למרות שאם היו לובשים בגד שאיננו שלהם - היינו אומרים שיש בזה איסור תחומין. וגם סתימת מרן הח"ח בספרו 'מחנה ישראל' (ל"א) מעידה שלא ראה בזה איסור [והסבר הדבר, מאחר ודייקו בלשון 'הבהמה והכלים כרגלי הבעלים' - אפשר שאיסורם תלוי בתחום הבעלים, וכשהוא יוצא בהיתר משום פקו"נ או משום כבוד הבריות - גם ממונו נגרר אחריו ושרי, ולכן לא הזהירו את היוצאים חוץ לתחום לפיקו"נ - שלא יקחו עמם את רכושם; וכ"ז בממונו אך לא כששובש בגד שאינו שלו], אלא שנשאר בצ"ע בהיתר זה; וכן הביא שהגאון יעקב (עירובין מ"ה:) הסתפק לאסור לטלטל ד' אמות את החפצים שנשארו בביתו של מי שהוציאוהו חוץ לתחום, ומובנת כוונתו שחפציו נגררים אחריו לחומרא לאסור את החפצים

^ב 'בראשונה היו מניחין כלי זיין בבית הסמוך לחומה, פעם אחת הכירו בהן אויבים ורדפו אחריהם ונכנסו ליטול כלי זיין, ונכנסו אויבים אחריהם, דחקו זה את זה והרגו זה את זה יותר ממה שהרגו אויבים, באותה שעה התקינו שיהיו חוזרין למקומן בכלי זיין' (עירובין מ"ה:).

^ג אם סברא זו נכונה הרי שיהיה מותר לה ליטול עמה רק ספר תהילים שקיבלה לפני נישואיה וממילא הוא שייך לה ותחומה כתחומה, אבל אם קנתה אותו לאחר נישואיה יהיה אסור לה ליטול כי הוא שייך לתחומה של בעלה [א"כ גם הוא בא עמה], ובחפצים שנשארו בביתה נצטרך לומר להיפך. אמנם, יש לדחות את החילוק בין חפציה לחפצי בעלה - שהרי בתחומין אין צורך בבעלות ממשיית בדיני חו"מ, שהרי הבהמה כרגלי הרועה אף שקישך אותה רק ביו"ט [ורק אז התחייב בחיובי אחריות - הרב חרמוני; ונראה לדמות זאת למה ששינוי בערכין ו'ג' שכשמשכנים אותו לא משאירים לו מומן למזונות וכסותו אשתו ובניו, ועם זאת שנינו במשנה ה' שלא גובים את כסות אשתו ובניו כי הם נחשבים שלהם, ואפילו רק קנה להם ולא לבשום עדיין].

הנשארים במקומם, ולמד ממנו שה"ה גם להקל לטלטל עמה את חפציה כשיוצאת בהיתר; וכ"כ הגר"י נויבירט זצ"ל (במאמר 'בעיות המתגייס בשבת', תשכ"ז) להתיר למי שלוקחים אותו בשבת למלחמה לטול עמו גם חפצים שאינם נצרכים לפיקו"נ באותו תיק"ד שנמצאים בו החפצים הנצרכים לפיקו"נ^ה.

להפקיר את החפצים מע"ש: הדרך המובחרת כדי שלא יהיה איסור תחומין בהוצאת חפצי היולדת מחוץ לתחום היא רק להפקירם מע"ש כך שלא יקבע להם תחום, ולא לזכות בהם לאחר מכן, וגם

^ד את עיקר הדין ביסס הרב נויבירט על דברי הרמב"ם שכתב במפורש (שבת י"ד י"ט): "זרק קנה או רומח מרה"י ונתקע ברה"ר כשהוא עומד - פטור, שהרי מקצתו במקום פטור, זרק כלי מרה"י לרה"ר והיה אותו כלי גדול ויש בו ארבעה על ארבעה בגובה עשרה - פטור, מפני שכלי זה רה"י גמורה ונמצא כמוציא מרה"י לרה"י, אלא שמלשון הרמב"ם נראה אכן שיש בזה איסור מדרבנן, ואת אותו איסור דרבנן ביקש כפי הנראה הרב נויבירט להתיר בנסיבות הענין; אך מסתבר שזה דווקא בנוגע לכלי הגדול, שעל כל פנים הכלי עצמו נראה כחפץ שמונח ברשות הרבים - שהרי קודם הנחתו היתה שם רשות הרבים גמורה, אך בהחלט יש מקום לומר שכלפי כלים שנמצאים בתוך הכלי הגדול שמעולם לא נראו כיוצאים חוץ לרשות היחיד - אף איסור מדרבנן ליכא, שהרי לא יצאו מעולם מתוך מחיצות רשות היחיד בו הם נתונים, אך כמובן יש איסור להוציאם לרשות ששייכת לאדם אחר שאוכל בה באופן שצריך עירובי חצרות. הרב נויבירט ציין במאמרו שם גם למג"א (רס"ז ז'), ושם אמנם הוזכר שעגלה שיש בה כן וכך טפחים היא רשות היחיד, אך מעין שטחי שם ובפמ"ג וכן בערוה"ש שהזכיר הרב נויבירט בהערה הנ"ל - נראה לכאורה שהחמירו בזה, אך לא התברר הטעם [לשון המג"א: "ודע דאם העגלה גבוה ורחבה ד' בלא הגלגלים הוה רה"י גמור דאסור להוציא מתוכה ולא להניח בתוכה - וא"כ אם חשכה לו על העגלה צריך להוציא חפציו ולהניחם על העגלה קודם שירד, ובעגלה ליכא משום שביתת בהמתו כיון שאינו עושה עקירה - שהיא נתגלגלת וכמ"ש ס"ב, אבל אם היא עומדת ואח"כ עוקרה - הוי מלאכה דאורייתא עמ"ש ס' שמ"ח, ואם הוא על הארץ אסור להניח על העגלה שום דבר אלא יתנונו לעכו"ם או יניחנו על החמור כמ"ש ל', ואם כן לדעתו יש איסור בעקירת העגלה, ורק בנוגע לחפצים שנתן לתוכה בעודה נעה הקיל כדין מניח על חמור מהלך; וכך הבין זאת במחצית השקל או"ח רס"ו ז', שכתב: "ענין מה שכתבתי סימן שמ"ח ראה לדבריו פה, שכתב וז"ל, ואם משך החפץ מתחת ד' אמות לסוף ד' אמות חייב, שהמגלגל עוקר הוא, עכ"ל שם, ונראה שהתעלם מדברי הרמב"ם אודות זורק כלי גדול לרה"ר; אבל בפמ"ג או"ח א"א רס"ו ז' (שאותו ציין הרב נויבירט) כתב במפורש: 'ומה שכתב (מ"א) עגלה גבוה עשרה טפחים והיין רחבה ד' בלא הגלגלים דהוה רשות לעצמה - ליכא מחמור ושביתת בהמתו, כמו שכתוב בשבת ח'. כוורת דזורק רשות ומעביר ד' אמות ברשות הרבים פטור, וכל שבגופו פטור בבהמתו מותר, והוא הדין גבוה יותר מעשרה טפחים אף על פי שאין רחבה ד', דמקצתה למעלה מעשרה, יע"ש; והדין שכתב הפמ"ג דין אמות, שכן מפורש בגמרא בסוגיית כוורת, וכך פסק הרמב"ם, אך דומני שבהבנת לשון המ"א דווקא המחצית השקל צודק, אם כי עצם הדברים תמוהים, ובערוך השלח רס"ו ז' (א"א) (שגם הוא צוין על ידי הרב נויבירט) נראה שהחמיר יותר מהמג"א והמחצה"ש וחשש גם לשבות בבהמת ישראל הגוררת עגלה] (הערת מו"ר הגר"מ קורן שליט"א).

^ה יש להעיר שיתכן שנפ"מ לנדו"ד ממחלוקת תוס' והראב"ד האם מי שיצא מעירו מע"ש - לחפציו שנשארו בעיר יש תחום עצמי [כתחום עצמי שלהם ממקום, או כתחום אנשי העיר - דהוי כאילו הבעלים מסרם לאנשי העיר], או שנחשב שהם כאילו מחוץ לתחום בעליהם ואסורים בטלטול ד' אמות [כי נגררים אחר בעליהם שאינם כאן]: שלראב"ד החפצים שיצאו עמו כשיצא לפיקו"נ הם כמותו, והחפצים שנותרו אסורים לטלטל ד' אמות, ואילו לתוס' יש להסתפק הן בחפצים שנותרו [האם יש להם תחום עצמי אף שהיו עם הבעלים בכניסת השבת אך כעת הבעלים יצאו מתחומם], והן בחפצים שיצאו עמו [האם תיקנו להם תחום חדש כרגלי הבעלים שיצא בהיתר], ובחוב"ב (ביצה ל"ז). נקט שהכלים שלא יצאו עמו נשארים בתחומם הקודם ולא נגררו אחריו, ולא תלה זאת במחלוקת תוס' וראב"ד, והוסיף שאם יצא בהיתר והגיע למקום שהיו לו בו כלים מע"ש - לדעת הראב"ד שהיה אסור להזיזם ממקומם - גם כעת אסור להזיזם [כי הרי לראב"ד הכלים לא נגררים אחר בעליהם כשהבעלים יצא מתחומם], וצ"ע.

יש עוד להעיר על דברי הרב נויבירט, שהסתמך על חידושו של הרמב"ן (עירובין מ"ג). שאיסור תחומין ביציאה מד' אמותיו הוא רק ביצא באיסור, אך ביצא בהיתר אין לו כלל איסור תחומין, ומדאורייתא יש לו משם אלפים אמות או י"ב מיל [לכל חד כדאית ליה], וביאר הרב נויבירט שלדעת הרמב"ן אין איסור תחומין ליוצא בהיתר, ומאחר וחפציו נגררים אחריו - הרי שגם להם אין איסור תחומין; אמנם, האור שמח (שבת כ"ז א') חלק על הרמב"ן, וראה גם בקרית אריאל (א' הערה ה') שכתב שמדברי הגר"א (ת"ד א') משמע שלא סובר כדעת רמב"ן.

זאת רק באופן שאין איסור טלטול, כגון ביו"ט או במלבוש בדרך לבישה; כתב האג"מ (או"ח ה' ל') שכשמפקיד ספרים כדי שיוכל לקחתם מחוץ לתחום כשיוצא לפיקו"נ - כשמגביהם ללמוד יכון שלא לזכות בהם, ושגם לאחר השבת לא יחזור לזכות בהם אלא יפקירם לכל - כדי שלא יהיה ספק בכוונתו.

תחומין בחפץ שבתנועה: מבואר בגמ' (עירובין מ"ו.) ש'נהרות המושכין ומעיינות הנובעין הרי הן כרגלי כל אדם', וביאר רש"י 'כיון דניידי לא קנו שביתה ואפילו הן של יחיד אינן כרגליו', וביאור הדבר שתחום הדבר נקבע במקומו של החפץ, אך לחפץ הנמצא בתנועה עדיין אין מקום קבוע, ולכן יש מקום לומר שכל זמן שהחפץ היה בתנועה מאז כניסת השבת - לא נקבעה שביתתו. אשר על כן, יש מקום לומר שאם הנסיעה לפיקו"נ התחילה לפני שבת - כל זמן שהרכב לא נעצר - אין איסור תחומין. גם אם הרכב נעצר ברמזור אולי ניתן לחדש שעצירה ברמזור היא כעין 'לכתף', שכלפי איסור טלטול ברה"ר אינה נחשבת כהנחה כי היא חלק מההליכה, וה"נ לגבי תחומין יתכן שעדיין היא לא נחשבת כעצירה.¹

עדיין ניתן לחלק שבנהרות המושכין - המים עצמם בתנועה, משא"כ החפצים שברכב אינם בתנועה, אלא הם מונחים ברכב שבתנועה; אכן, בעניין זה נחלקו רבותינו, שהרמב"ן והרשב"א (עירובין מ"ג.) כתבו שאפילו ספינה שבתוך י' לקרקע - לא נקבעת לתחומין מאחר והיא בתנועה, ויש

¹ הקשו לי מדברי שער הציון (שמ"ט י"ח) שהוכיח ש'לכתף' הוא רק בעמידה דרך תיקון המשא 'לעניות דעתי נראה ברור דלכולי עלמא מן התורה מקרי עמידה אפילו אם לא עמד לפוש בהדיא ורק בשביל איזה סיבה שמנעו לילך, כיון שלא עמד לתקן דרך משאו - דרך אז חשוב כמהלך, ומה שאמר בגמרא עמד לפוש הוא לאו דוקא, רק לאפוקי שלא עמד לתקן, והוכיח זאת מהגמ' (שבת קנ"ג.) שכשהבהמה עומדת להשתין הוא בכלל עמידה, וכן עוד שם שכשמגיע לביתו 'אי אפשר דלא קאי פורתא' - שמוכח שאין צריך ממש עמידה לפוש; אמנם, כל שהשעה"צ אמר הוא ש'לפוש' לאו דוקא, ו'לכתף' - דוקא, והוכיח זאת מעמידת הבהמה להשתין - שנחשבת כעמידה גמורה, אך סוף סוף שם הרי הבהמה מעוניינת לעמוד להשתין, ואף שזו הוכחה ש'לפוש' לאו דוקא, אך אין זו הוכחה לנדו"ד שעצירה כפויה ברמזור היא 'לפוש' - כי שם כלל איננו מעוניין בעצירה, ועוצר רק בעל כרחו כדי שלא להתנגש - שאז עצירתו תהיה גדולה עוד יותר.

לגבי ראיתו השניה מהעצירה לפני הדלת, וראה מהרש"א 'דקאי שם פורתא קודם שיבא לביתו שא"א להלך מהר שם להדיא': תמה רעק"א (ר"ה כ"ט:) מדוע חששו בהעברת שופר בשבת שמא יעבידו ד' אמות ברה"ר ולא חששו שמא יוציא מביתו לרה"ר, ויישב שכשילך מביתו לבית החכם הרי לא עשה הנחה ברה"ר, והקשה הרב ישראל גרוסמן הרי העמידה לפני ביתו של החכם היא עצמה הנחה כמוכח מהגמ' דלעיל, ויישב הגריש"א זצ"ל (קובץ תשובות ג' נ"ד) שאין זו הנחה גמורה אלא רק נראה כהנחה, וגזירת רבה היא רק מפני חשש דאורייתא; ראיית הגריש"א היתה מדברי רבינו ירוחם (נתיב י"ב חלק ו' דף ע"ה, מובא בב"רס"ו ז') בשם מר שר שלום 'מוליכו פחות פחות מד' אמות שאז"ל בכל מקום - צריך לישב בכל פחות מד' אמות, שאם לא ישב אף על פי שעמד ולא הלך בכל פחות מד' אמות חייב - שאף על פי שעומד הליכה אחת היא' - הרי שסבר שרק ישיבה ממש היא 'לפוש' ולא עמידה באמצע ההליכה, וביאר הבה"ל (רס"ו י"א ד"ה כי היכי) שלשיטת רבינו ירוחם י"ל 'ומה דאמרו אי אפשר דלא קאי פורתא - זה לא הוי הנחה לגמרי רק נראה כהנחה'; הקשה המג"א (רס"ו ט') שרבינו ירוחם עצמו כתב 'עומד לפוש' ולא 'ישב לפוש', וביאר שר"י סבר שכשהעמידה היא רק כדי שלא לבוא לידי איסור אין זו עמידה, ולכן הצריך ישיבה; הקשה לו הרב גרוסמן משעה"צ המובא לעיל שהעמידה לפני הדלת היא עמידה גמורה, ויישב הגריש"א שבזאת נחלקו רבינו ירוחם והמ"ב האם עמידה לחוד היא כהנחה גמורה או כמו 'לכתף', והוכיח מכאן שגם רעק"א סבר כרבינו ירוחם, וכן נקט גם הלבוש (רס"ו ז' 'שאיין זה נקרא הנחה גמורה אלא כשיניחנו על גבי קרקע או ישב עצמו'). נמצא שאף שהשעה"צ סבר שהעמידה לפני הכניסה בדלת היא הנחה גמורה, אך רבינו ירוחם סבר שעמידה ללא מטרת עמידה איננה בכלל לפוש, וכ"כ הלבוש, וכך יש ליישב את דברי רעק"א, וכן הסכים הגריש"א זצ"ל, וממילא לענ"ד י"ל גם לדין שעמידה ברמזור איננה בכלל עמידה לפוש כי כלל איננו מעוניין בעצירה זו, והעצירה הכפויה היא צורך ההתקדמות הבטוחה, והיה מעדיף שהרמזור יהיה ירוק.

לדמות ספינה המונעת מחמת המים למזון המונע מחמת הרכב, ואילו הרדב"ז (ד' פ"ז) כתב שיש לספינה תחומין מאחר והיא נחה ורק המים בתנועה, והכריע הבה"ל (ת"ד ד"ה ממקום) שצ"ע למעשה; ומסתבר שבשעה"ד של נסיעה ללידה יש להקל בזה.

תחומין לחפצים היוצאים בתוך רכב: עוד היה מקום לומר שמאחר והחפצים הם בתוך רכב

הנחשב כרשות היחיד - אינו דומה כל כך ליציאה מחוץ לתחום. אולם, מצאנו בתוס' (עירובין מ"ג. תוד"ה הלכה) שרשב"ם רצה להתיר ליכנס בקרון בשבת ונכרי מוליכו חוץ לתחום, וחזר בו משום שמא יפגעו בו ליסטים [ויצטרך להשאר בשטח בארבע אמות] או שמא ישכח וירד ואין לו אלא ארבע אמות [כי הרי הקרון הוציאו מחוץ למקום ששבת בו בכניסת השבת], ולמדנו מכאן שכשהחפצים יוצאים מחוץ לרכב - נחשב שכעת הם מחוץ לתחומם, שהרי הם לא שבתו במחיצות השכונה שהגיעו אליה בשבת, אלא ברכב.

הוצאת חפצים אחרים אגב חפצי ההיתר: לגבי איסור טלטול ברה"ר ובכרמלית - פשוט שאת

החפצים הנצרכים לפיקו"נ מותר לטלטל, ואסור לטלטל את מה שלא נצרך, וגם אסור לתת לנהג גוי לטלטל עבורו מה שאינו נצרך לפיקו"נ. אמנם, יש לדון האם ניתן לטלטל את החפצים המיותרים באותו תיק של החפצים הנצרכים: גם כאשר הנהג גוי אין להתיר את טלטול החפצים שאינם נצרכים לפיקו"נ מרשות לרשות ואת הוצאתם מחוץ לתחום מאחר ואסור אפילו לתת לגוי חפץ של הגוי באופן שייראה כאילו הגוי מוציא את החפץ בשליחותו של היהודי (רא"ש שבת א' א'), וא"כ כל שכן שאסור לתת לו חפצים של היהודי כדי שיוציאם עבורו. אמנם, לדברי הגר"י נויבירט דלעיל - ניתן לתת לנכרי באופן שיטלטל אותם יחד עם חפצי ההיתר. אכן, יש לעיין בזה מאחר וכדי להתיר לצדף חפצים שאינם נצרכים לפיקו"נ עם החפצים המותרים בטלטול חייבים לומר שמותר 'ריבוי בשיעורין' ע"י נכרי, ובפשטות אף שיש קולא מסויימת ב'ריבוי בשיעורין' ע"י נכרי, אך נראה שבנדו"ד אינו בכלל הקולא שב'ריבוי בשיעורין' (פרק זה נכתב עפ"י מאמרו של הרב נ. בן יעקב שליט"א 'ריבוי בשיעורין', ובסיועו, ראה במאמרו המלא בירחון 'האוצר' כ', עמ' ר"צ):

בספר מחנה ישראל (למחן הח"ח פרק ל"א בהגהה) חידש שחיל שנצרך להוציא נשק בשבת מותר להוציא עמו באותה הוצאה גם תפילין ושאר דברים שנצרכים לו, מטעם היתר 'ריבוי בשיעורין' המבואר בראשונים; עיקר ההיתר מתבסס על הסוגיא (ביצה י"ז). 'ממלאה אשה כל הקדירה בשר' - שמשמע שיחד עם מלאכת ההיתר לצורך יו"ט - מותר להוסיף באותה קדירה גם לצורך חול; לדעת הר"ן (ביצה ט'): 'כל שהעיקר מלאכה אסור אף תוספתו כמוהו, ומיתסר מדאורייתא' ('ריבוי בשיעורין' ע"י ישראל אסור מדאורייתא, אך דוקא במקום שדחווה, כגון במה שהקוצץ גרוגרות לצורך חולה שיש בו סכנה - אסור לקצוץ גרוגרת מיותרת (שכל שאמרו במנחות ס"ד. שעדיף לקצוץ שלש גרוגרות בענף אחד משנים בשני ענפים - הוא רק כי הן שתי קצירות, אבל אם היו בענף אחד - היה אסור לקצוץ את השלש כשנצרך רק לשתיים), משא"כ במקום שהמלאכה מותרת כגון כשמבשל ליו"ט; אמנם, לדעת הרשב"א (ביצה י"ז). ותוס' (מנחות ס"ד. ד"ה שתיים) - אף במקום דחווה התירו, וגזרו רק בשבת שהיא בסקילה, ולא ביו"ט שהוא בלאו.

על סמך שיטה זו התיר במחנה ישראל ליטול את התפילין עם הנשק במקום פסידא [ואף להר"ן ש'ריבוי בשיעורין' הוא איסור תורה - הרי אין לנו רה"ר דאורייתא]. גם באור שמח (שבת י"ח) מצאנו היתר 'ריבוי בשיעורין' בהוצאה ('באגרת דנושא הרבה איגרות לבי דואר מבני כל העיר, ובלאו איגרת ידידיה נושא איגרות דעלמא, שדרך

מלאכה זו לעשות על ידי שליח לצורך אנשים הרבה - שנושא האגרות בכים אחד או בדלוסקמא אחת ואין דרך מלאכה זו להיעשות רק על ידי רבוי הוצאה - שרו בית שמאי ליתן לעו"ג בערב שבת היכא שקצץ, ולא גזור^ז, וגם בשו"ע הרב (רמ"ז) כתב שצירוף מכתבים לדוור הנכרי שמוליך ממילא מכתבים - הוא נידון של 'ריבוי בשיעורין' [אלא שאסור לצרפם], ועל פיהם הלכו אחרונים רבים; לפי דעות אלו, יולדת המטלטלת לצורך פיקוח נפש מותרת [בצירוף איזה קולא, כדי להתיר את האיסור דרבנן] לטלטל שאר דברים שאינם לצורך פיקוח^נ - כל שהיא מטלטלת אותם באותה הוצאה, כגון שאם היא הולכת ברגל - צריכה לאחוז בידה את כל מה שמוציאה [המחנה ישראל שם הסתפק האם המטלטל את חפצי ההיתר ביד אחת ואת החפצים המיותרים ביד האחרת - נחשב כמלאכה אחת או לאו, ונשאר בצ"ע, ולפ"ז צריך להחמיר שתטלטל את החפצים שאינם לפיקוח^נ באותה יד שהיא מוציאה בה את החפצים הנצרכים לפיקוח^נ], או שכל החפצים יהיו באותו תיק, וק"ו שיהא מותר להוציא את חפציה ע"י נכרי, עם החפצים הנצרכים לפיקוח^נ.

אמנם, יש להקשות על עיקר היתר זה; אף שהיתר 'ריבוי בשיעורין' נאמר בגמ' לגבי מלאכת יו"ט, אך מצאנו באחרונים רבים שהעתיקוהו גם לגבי איסורים אחרים, כגון ריבית, אמירה לנכרי, טומאת מת לכהן, גילוח פאת הראש, בישול בשר בחלב, ואכילת איסור^ז; ויש להקשות כיצד למדו מכאן לגבי איסורים נוספים, שהרי: א' - לכאורה לא הותר 'ריבוי בשיעורים' אלא רק במקום שעיקר המעשה הוא היתר [אפילו שהותר רק בדחיה, כדעת הרשב"א] - אך לדבר שעיקרו אסור אי אפשר להוסיף בשיעור, כי אם העיקר הוא אסור כיצד ההרחבה שלו תהיה מותרת (הר"ן ביצה ט': 'כל שהעיקר מלאכה אסור אף תוספתו כמורה, ומיתסר מדאורייתא'), ולכן לא ניתן לומר שאם עשה הרבה בשיעור האיסור - יתחייב רק על השיעור הקטן ולא על התוספת.

ב' - אף במקום שיש היתר בפעולתו, אי אפשר להוסיף עליו אלא בדבר הדומה לו כי גם התוספת צ"ל ראויה להיות העיקר, כעין דוגמת הגמ' שמותר להוסיף בשר שאינו נצרך ליו"ט בעת בישול או מליחת הבשר הנצרך - ששם ריבוי השיעור הוא בבשר עצמו, וכל חתיכה ראויה לו לאכילת היו"ט [ולכאורה ה"ה מאכל אחר הראוי להחליף את אכילת הבשר, אם לא החליט בדעתו לאכול בשר], ולא מבורר במלאכתו מהו העיקר ומה היא התוספת, ומאידך, אכן אסרו לאפות ביו"ט עיסה שחציה של ישראל וחציה של נכרי [כשהחצי של הנכרי לא ראוי לישראל]; סברא זו מובאת בכמה אחרונים, אם כי אין לה מקור ברור, אלא שבדומה לה מצאנו בפסקי הרי"ד (ביצה י"א:): על מה שאמר שמואל אמר 'מולח אדם כמה חתיכות בשר בבת אחת אף על פי שאינו צריך אלא לחתיכה אחת' [ובדברי רש"י יש משמעות שהוא תלוי בהיתר ריבוי בשיעורים, וכן הרמב"ם צירפם לדין אחד, וכ"כ הב"ח בשיטת הרמב"ם], ובפסקי הרי"ד שם כתב 'אף על פי שהוא מולח לצורך חול - כיון שכל החתיכות הן יחד ועדיין לא בירר אי זו יאכל - כל חתיכה וחתיכה היא ראויה לו ואחרי כן יברור אי זו שירצה, והשאר יניח'; מנידון זה למד האג"מ (או"ח ה' ל"ה) להתיר להוציא ביו"ט חפיסת סגירות שיש בה גם סגירות שאיננו מתכנן לעשן ביו"ט - כי כל אחת

^ז הנצרך ליטול ריבית לצורך פיקוח^נ - מותר להוסיף בשיעור (אחיעזר ח"ג סי' סה); הוספת מים כשמהמם מים בשבת לחולה ע"י נכרי (רעק"א עירובין ס"ח. אסור להוסיף, ואור שמוח הני"ל התייר); כהן הנטמא לקרובו - האם מותר להטמא גם למת אחר (בהר צבי יו"ד רפ"ב התייר כי אין ניכר ככהן עצמו חילוקי גופי הטומאה, וסתר עצמו ממ"ש באו"ח קע"ז שאין 'ריבוי בשיעורין' באיסורים); לבשל בשר וחלב בבת אחת בשתי קדירות בשתי ידין, והתירו בו על כל יד (במחנה ישראל ל"א הסתפק אם נחשב כבישול אחד או שחייב שתי מלקיות, ומכאן ניסה לפשוט האם הוצאת חפצי היתר ביד אחת והחפצים המיותרים ביד השנייה - נחשבת כהוצאה אחת, ונשאר בצ"ע); לאכול שני כזיתים איסור בבת אחת (דנו בזה באפיקי ים ב' ל"ב ומהר"מ שיק קל"ח).

מהסיגריות היא ראויה לו, ושאר הסיגריות הן ריבוי על הנצרכות לו, אך אסר להוציא ביו"ט צרור מפתחות שיש בו גם מפתחות שאינם נצרכים לו; ניתן להסיק מכאן שלהלכה אין להוציא את התפילין עם הנשק הנצרך לפיקו"נ - כי הרי התפילין אינם ריבוי בשיעור הנשק, ואינם מועילים לו כנשק. ובדומה לכך, אין ללמוד מכאן להתיר לתת לנכרי להוציא אגרת של ישראל עם האגרת שהנכרי מוציא לצרכו, וכן אין מתירים לכבס את בגדי הגדול בחוה"מ אגב בגדי הקטן, וכדברים הללו כתבו האחרונים להגביל את היתר 'ריבוי בשיעורים' דוקא כשהתוספת היא ראויה כמו העיקר^ה.

במחנה ישראל כתב שאפשר שאין איסור לחייל לשאת את חפציו האישיים עם החפצים שהוא אנוס לשאתם, ושיתדל בכל היכולת לשאתם ע"י נכרי או על העגלות; ולגבי נשיאת מעותיו והתפילין - כתב שיתפרם בגדו מע"ש, ואם אינו יכול לתופרם - במקום הדחק ישאם עם חפצי ההיתר בהסתמך על הרשב"א, ובפרט למאי דקי"ל שאין רה"ר בזה"ז, כפי פסק הרמ"א שהתיר למי שבורח מהגוי להוציא את כספו כשהוא תפור בגדו, וקשה להחמיר בזה אפילו לדעת הר"ן שהרי אין לנו רה"ר בזה"ז.

אמנם, כל זה במקום דחק ופסידא, וברה"ר שאינן גמורות, אך אינני רואה את פתח ההיתר לסמוך ולטלטל חפצים שאין בהם הפסד ודחק, כגון ספר תהילים, מזון עודף, טישיו, בושם, תפילין [שאינן חשש שיפסדו אם ישארו בביתו, ויוכל להניח תפילין שאולות], וכל כיו"ב, ובפרט שקשה להכריע שהדרכים הבין עירוניות שלנו אינן רה"ר גמורה - שהרי הן דרכים רחבות ופתוחות לכולם, ובפרט לדעת הרמב"ן הסובר שבכביש בין עירוני גם רש"י יודה שאין צורך בס' ריבוא כדי להחשב רה"ר [אא"כ סומכים על מה שחידשתי במאמר אחר לסמוך על מחיצות הגבול המדיני כביטול לרה"ר הנמצאת ביניהן].

עם זאת, עדיין ניתן להוסיף סברא להיתר שעליה הסתמך הגר"י נויבירט זצ"ל (במאמרו 'תחומין ביוצא להציל', תשכ"ז) להתיר לחיילים לשאת את חפציהם האישיים עם החפצים הנצרכים לפיקו"נ - שמאחר

^ה בית אפרים (או"ח נ' כללא דמלתא, היכא דחד טרחא הוא, בעינן או דאפשר למפלג או דכל חזא חזיא ליה), אחיעזר (ח"ג ס"ה ח' במרבה בשיעורים בשבת או יו"ט כל חד מותר ורק הרבוי אסור, משא"כ בזה [טומאת כהנים כשיש לו שם מות קרוב] דלהרחוק אסור ולהקבץ מותר - אין שייך בזה דין מרבה בשיעורים), קוב"ש (ב' ל"ג ו' - נחלקו הראשונים בדין ריבוי בשיעורא, כגון כשמבשל או מוציא יותר מצורך החולה - שלדעת הר"ן ביצה פ' ב' אסור מדאורייתא, ולתוס' ורשב"א חולין ט"ז אסור מדרבנן [ביו"ט שאיסורו בלאו בלבד], ושמעתי בהסבר טעמם 'משום דכל גרוגרת בפני עצמה מותרת, דהא כל חזא חזיא להחולה, א"כ איזה מהן תאסר, וה"נ במניח שני זוגי תפילין כל זוג בפני עצמו מותר להוציא, דחזיא למצוה', גם לר"ן ביצה ט': שאסר מדאורייתא הוא רק בדחיה, אך באו"נ ביו"ט וכן במוציא תפילין דרך מלבוש, שהם 'הותרה' - ריבוי בשיעורא מותר), הר צבי יו"ד רפ"ב (מותר לכהן להכנס להטמא למתו אף שיש שם גם מת אחר כי איננו תוספת טומאה, כפי שמוותר להכין תוספת שלא נצרכת לאו"נ ביו"ט ביחד עם מה שמכין לאו"נ - כי היא מלאכה אחת והתוספת כמותו, ואינו דומה למה שאסור לתלוש ג' גרורות כשיכול לתלוש רק שנים אף שהיא מלאכה אחת, כי התוספת שאינה נצרכת היא אסורה מדאורייתא אף שהיא מלאכה אחת, שהרי האיסור הוא בתלישה, ואם צריך רק שנים - ניכר הריבוי בתאנים שתולש, משא"כ בטומאה האיסור הוא במה שנטמא, ולא ניכר עליו אם נטמא למת אחד או שנים, והריבוי הוא רק על המת), אג"מ (או"ח ה' ל"ה לענין הוצאת מפתח מיותר עם מפתח שנצרך 'הסיגריות כל אחד מהם הוא ראוי לו בזמן שלא יהיה בביתו ושייך לו כולו בעצם, ונמצא שהוא מוציא ונושא רק דבר הצריך לו, וכל הנידון הוא רק משום שלא יצטרך לכולו - שהוא ריבוי בשיעורים בחד טירחא שזה מותר ביום טוב אף שבשבת אסור מדאורייתא... אבל במפתחות שאותן המפתחות שלא יצטרך להו הוא דבר מיותר ממש... הרי הוא מוציא ונושא דבר שלא שייך לו כלל), ובשו"ת יבי"א (ח' או"ח ל"ד לגבי טלטול עלונים עם מטפחות שממילא מטלטלים באיסור 'הריבוי בהוצאה כמו בנ"ד הוי איסור תורה, לא מבעיא לדעת הר"ן והריטב"א דס"ל שכל ריבוי בשיעורין הוי איסורא דאורייתא, אלא אפי' לדעת התוס' והרשב"א שאם הריבוי בשיעורין נעשה בבת אחת הוי איסור דרבנן בלבד - מ"מ זהו כשעיקר המלאכה נעשה בהיתר לצורך פקוק נפש וכיו"ב, אלא שהוא מרבה בשיעורין, אבל כשעיקר המלאכה נעשה באיסור ומרבה בשיעורין - הוי איסורא דאורייתא). ובשו"ת כ"ד דן כזה (ל"ג הע' ק"ב שפסק על המתירים לבשל תרופה לחולה שאב"ס עם הקדירה הנצרכת ליו"ט 'אפשר דדוקא בכה"ג דכל חזא וחדא חזיא ליו"ט - הוא דקשרי לרבווי, משא"כ בכה"ג שניכר ומסויים שחתכה אחת וכו"ש קדירה אחת אינה שווה לכל נפש).

והם מניחים את החפצים ברכב שחלקו מעל י' טפחים מהקרקע - הרי שמבואר ברמב"ם (שבת י"ד י"ט) שפטורים על הוצאתו; ואף שעדיין יש בזה איסור דרבנן אך יתכן שכל האיסור דרבנן הוא על הוצאת הכלי עצמו שחלקו בתוך י' לקרקע, אך בהוצאת החפצים שבתוך הרכב, שמעולם לא נראו כיוצאים מרה"י - אין אפילו איסור דרבנן (שמעתי מהגר"מ קורן שליט"א, בביאור היתרו של הרב נויבירט זצ"ל, ראה בהע"ד).

אשר על כן באופנים הרגילים שנושאים עמם חפצים הנצרכים לפיקו"נ - **ראוי להמנע מלשאת יחד עמם גם חפצים שונים שאינם נצרכים לפיקו"נ כי תנאי בסיסי בהיתר 'ריבוי בשיעורין' הוא שהריבוי יוכל לשמש במקום העיקר**, כך עכ"פ לפי עיקר מסקנתנו, וכ"ה בפסקי הרי"ד, אלא שאחרונים רבים דנו להקל בזה! אמנם, אם כל מה שמרבים הוא רק חפצים הראויים לשמש במקום העיקר, וה'ריבוי בשיעורין' הוא רק מחמת הגדלת הכמות יותר ממה שנצרך לפיקו"נ, אך לא מחמת חפצים אחרים - כאן יש לדון שיהא מותר להרבות בהוצאה זו באותה הוצאה עם חפצי ההיתר [כגון כשהכל מונח באותו תיק], ובפרט אם נושאים אותם ברכב שחלקו מעל י' טפחים מהקרקע, אך עדיין צ"ע אם לסמוך על כך שלא במקום הפסד, וצ"ע.

בהתאם לזה: **אם מוציאים ביו"ט מזון הנצרך לפיקו"נ - יכולים להוציא מזון נוסף באותה טירחה, אך לא יוכלו להוציא בושם; וכן, כשמוציא כסף הנצרך למונית - לא חייב לדקדק בסכום המדוייק, כי כל הכסף ראוי לשימוש לפיקו"נ [אמנם, לאחר שישלם למונית הכסף כבר יחשב כמוקצה]; אולם כשמוציאים את המסמכים הנצרכים לפיקו"נ - לא יוכלו להוציא עמם ספר תהילים; בדומה לכך, כשמוציאים עבור היולדת בגד חם - לא יוכלו לצרף לו טלית ותפילין, שהרי הם אינם ראויים ליולדת.**

ועדיין צ"ע בכל זאת, שהרי בהוצאה בשבת הרי גם הוצאת העיקר היא הוצאת איסור, אלא שהיא נדחית מפני פיקו"נ, והרי מוכח מהגמ' שכשצריך לתלוש שתי גרוגרות לצורך חולה - אסור לתלוש שלש גרוגרות, ע"כ שתלישה לצורך פיקו"נ לא נחשבת 'היתר' המתיר לרבות עליו [כמו בישול ביו"ט], ולפ"ז בשבת לא תוכל לקחת עמה מזון וביגוד עודף, אף שנוטלת עמה את המזון והביגוד הנצרכים לה, וכ"ש שלא תוכל להוציא עמה ספר תהילים, בושם, וכל כיו"ב, שכלל לא מרבים את העיקר המותר; אמנם, הח"ח במחנה ישראל הסתמך על כך גם בהוצאה בשבת, ועל כן מוכרחים לומר שהוא סבר שמותר להרבות בשיעורין אף כשהבסיס הוא מעשה אסור [נדלא כהר"ן האוסר], או שסבר שמה שנעשה לפיקו"נ נחשב כמעשה מותר [וצ"ע ממה שלא הותר להרבות על הגרוגרות הנצרכות לפיקו"נ], או שסמך על רש"י שבטירחא אחת מותר הכל [כפי שיתבאר בסמוך], וצ"ע.

האחרונים שדנו 'ריבוי בשיעורין' באופנים שונים, יתכן שהסתמכו על פשוטות לשון רש"י (ביצה י"ז). 'ממלאה אשה כו' - דבחד טרחא סגי, וכן בנחתום לגבי מלוי, וכן (ביצה י"א): 'בבת אחת - דחד טירחא לכולהו' - שמשמע שעיקר היתר 'ריבוי בשיעורין' איננו מפני הרחבת השיעור, אלא מפני שהדבר נעשה במעשה אחד ובטירחא אחת, ויתכן שמכאן למדו להתיר לשאת חפצים שאינם נצרכים לפיקו"נ עם החפצים הנצרכים לפיקו"נ. אמנם לאור הסברא המבוארת בכמה אחרונים, וגם רמזיה בפסקי הרי"ד (ביצה י"א): שהיתר 'ריבוי בשיעורין' מותנה במה שכל חתיכה תהא ראויה לו לצורך יו"ט^ט - הרי שלא יוכלו להוציא ביו"ט חפצים שאינם תחליף למין שמוציאים בהיתר; ולפ"ז יש לבאר שגם

^ט דומה לזה בירושלמי ביצה א' ו' (חברייא בשם רב: מולח הוא אדם דבר מרובה אף על פי שאינו יכול לוכל ממנו אלא דבר ממועט), ובא"ז (ח"ב י"ט ס' של"ו) - 'ומותר נמי למלוח חתיכה גדולה אף על פי שיודע בודאי שלא יאכל אלא מקצתה, כדאינא בירושלמי'.

כוונת רש"י 'טירחא אחת' איננה שדי בתנאי זה כדי להיתר להוציא ככל העולה על רוחם עם חפצי ההיתר, אלא הוא רק תוספת תנאי: שאף כשמותר להרבות בשיעור - הוא רק כשיעשה זאת בטירחא אחת ולא בשתי טירחות - שאז הוא כשני מעשים, וצ"ע.

אמנם, כשהעושה את ה'ריבוי בשיעורין' הוא נכרי - מבואר בר"ן (ביצה ט'): שאף ש'ריבוי בשיעורין' ע"י ישראל אסור מדאורייתא (לשיטתו) - אך **'ריבוי בשיעורין' במלאכת נכרי הוא קל יותר** [שהרי התירו (עירובין ס"ח.) לחמם מים למילת התינוק כשנשפכו - כשהנכרי יחמם אותם אגב חימום המים הנצרכים לאמו החולה (שהחימום עבודה מותר ע"י נכרי); יש לבאר את הקולא שב'ריבוי בשיעורין' ע"י נכרי, שהאיסור באמירה לנכרי איננו מחמת שהדבר נחשב כעשייה של ישראל, אלא רק כאמירה כללית הגורמת לתוצאה, ובאמת בזה התוצאה אינה נמדדת בכל שיעור כאיסור חמור כאילו היה עושה כן הישראל (ובזה מתיישבת קושיית רעק"א)]. אכן, כל זה הוא רק באופן שמוציא דבר הראוי לשמש כעיקר המותר, כמ"ש לעיל, דאל"ה איננו בכלל ההיתר של 'ריבוי בשיעורין' - שהוא מותר בהיות הדבר הראוי לשמש כעיקר⁹.

כמה נידונים הקשורים לנסיעה ללידה בשבת

⁹ עוד איתא בשבת (צ'). לגבי הוצאת אוכלין בכלי אחד 'קופת הרוכלין - הכלי מצרפן', ולמד מכאן האור שמח להיתר או לאסור 'ריבוי בשיעורין'; אמנם, נראה שאינו שייך לכאן, כי דוקא שם 'שם אוכל' אחד על כולם, והכלי טפל לאוכל, אבל אם הוא צריך לכלי דאינו טפל לאוכל - הרי חייב שתים (כמבואר בשבת צ"ג.), אבל נשיאת תפילין עם הנשק בודאי אינם תחת שם אחד, ואין הכלי מצרפן [ואף לא עלה על דעת המחנה ישראל להיתר מצד זה].

שמעתי שמועה בשם אדם גדול שהורה לאדם אחד - **שלא יסע עם אשתו היולדת לבי"ח החילוני** שבעירו אלא שיזמין נהג גוי ויסע עמו לבי"ח חרדי בעיר אחרת כדי שלא להכשיל את צוות ביה"ח החילוני בחילול שבת, ולצורך רגיעת היולדת שמעדיפה להיות במקום כשר וצנוע יותר, ושגם יתן לנהג חפצים כדי שיקחם עם היולדת, ולענ"ד לא יפה הורה מכמה טעמים:

האם מותר להשתמש בנכרי לצורך פיקו"נ: איתא בברייתא (יומא פ"ד): 'ואין עושין דברים הללו לא ע"י גוים ולא ע"י קטנים, אלא ע"י גדולי ישראל', וכתבו תוס' (יומא פ"ד: ד"ה אלא בגדולי ישראל) 'ואפילו היכא דאפשר בגוי מצוה בישראל - **שלא יתעצל הגוי** ולא יעשה ויבא לידי סכנה', והר"ן (יומא עמ' 8 ד"ה ואין) כתב 'שהדברים הצריכים לחולה שיש בו סכנה בשבת אין עושין אותם כלל ע"י גוים וקטנים ואפילו באקראי בעלמא, שמא יאמרו הרואים בקושי התירו פיקו"נ ואין מתירים אותו לכתחלה ע"י המחויבים במצוות, [ו] שמא יבוא הדבר שכשלא ימצאו גוים לא ירצו לחלל את השבת ע"י גדולי ישראל, לפיכך אעפ"י שחולה שאין בו סכנה אומר לגוי ועושה - כאן אין עושין על ידן מפני הסכנה, וכן נפסק בשו"ע (שכ"ח י"ב).

כדי להטעים את הדברים, יש להמחיש שאם איש 'הצלה' יקבל קריאה לתינוק שנפל מקומה שניה ברחוב לידו - הוא בד"כ יפסיק גם באמצע דברים חשובים כדי להזדרז בהצלה, אולם אם יאמרו לו שהוא תינוק נכרי - ברור שהרבה פחות יזדרז בזה; ברור שנכרי רגיל לא יתאמץ יתר על המדה להצלת יהודי, ויש יוצאים מן הכלל, בפרט אצל אלו שזה תפקידם, כגון נהגי אמבולנס, רופאים, וכדו'; לחכמים היה ברור שאדם לא יסתייע בנכרי ביום חול, שהרי הנכרי יתעצל בפיקו"נ, וכל שהוצרכו הוא רק להזהיר שאפילו בשבת יעזר ביהודי ולא בנכרי, אף שבכך מתחללת השבת; ועד כדי כך הזריזות בפיקו"נ היתה חשובה בעיניהם, שאף אם הנכרי המסויים הזה הוא זריז בפיקו"נ - מ"מ חששו שמא הרואים יחשבו שצריכים דוקא נכרי בשבת, ויבואו לחזר אחריו אף כשלא יהיה יהודי, לטעם הר"ן; וכן, לפסק המחבר והאחרונים שיובא בסמוך - אין להשתמש בנכרי אף אם הוא זמין כאן, דלא כרמ"א שכתב שאם הנכרי זמין כמו היהודי - ישתמש בנכרי; בהתאם להסבר זה - אין נפ"מ באם היהודי הוא מחלל שבת, כגון נהג מונית - עכ"פ הוא בד"כ בדרגת זריזות יותר מאשר נכרי [אא"כ הוא חילוני שונא חרדים], ומה שביום חול איננו זהירים להזמין דוקא נהג יהודי ולא נכרי - אדרבה מכאן יש ללמוד שצריך להעדיף יהודי, גם לא בשבת, כחלק מהזריזות הנצרכת לפיקו"נ. בשנים האחרונות התפתחה הנהגה אצל ארגוני החסד להכין נהג אמבולנס נכרי, באמרם שלא יבואו מזה ללמוד שתמיד צריך נכרי, שהרי כל אחד מבין שכאן הוא מקרה מיוחד של נכרי זמין ומיומן - שאין ללמוד ממנו; והנה ענינו רואות שבפועל הציבור למדו מכך שתמיד יש להשתדל לנסוע עם נכרי - ובזאת עוברים בדיוק על מה שהראשונים שקדו למנוע.

א' - רוב הראשונים סוברים שאין להשתמש אפילו בגוי מזומן **המצוי בפנינו** לצורך פיקו"נ כשהזמן בהול - כשאפשר לעשות ע"י ישראלים גדולים, מפני שיש לחוש שהגוי יתרשל בדבר או מפני שיש לחוש שיטעו הרואים שבקושי התירו לחלל את השבת במקום פיקו"נ ויבואו לחזר אחר גוי כשלא יהיה מזומן ויסתכן החולה, וכן פסק בשו"ע, וכן הסכמת הפוסקים^א; אמנם, יש ראשונים

^א ט"ז שכ"ח ה', ערוה"ש שכ"ח ז', אג"מ או"ח ה' כ"ה.

שהעדיפו לעשות ע"י גוי מזומן כשאינן חשש עיכוב, אך גם לשיטתם אין לחזור אחריו כשאנו מזומן בפנינו, וכ"פ הרמ"א; ומ"מ לדברי שניהם אין לחזור אחר גוי רק כדי למעט בחילול שבת, וממילא לא יפה הורה שיזמינו גוי לנסיעה זו [ודלא כספר תורת היולדת (י"ג א') שסבר שעדיף נכרי מפני 'בכל מה שיכולים לשנות - משנים'], אלא היה צריך להורות שיקראו לתחנת מוניות של יהודים שהם יותר מזומנים מאשר הגוי שהוא אדם פרטי ומסתבר שלא יבוא מיד [ואין לו לבקש שישלחו דוקא נהג גוי כי זה אינו בכלל 'מזומן כאן' וגם עלול לגרום לעיכוב נוסף, ומ"מ אין לו לחוש למה שהמונית תחזור למקומה באיסור שהרי גם בלעדי היא מחללת שבת (כך ההוראה ששמעתי מפוסק חשוב)]. וגם עדיף שיזמין אמבולנס, ויש יתרון לאמבולנס כי הוא גם יוכל לטפל בלידה יותר מאשר נהג מונית, והרי המצוי אצל הוראה יודע שהנשים ממתניות בבית יותר מהנדרש כדי למנוע נסיעה בשבת, וגורמות שלידות בבית ובאמבולנס שכיחות יותר בשבת מביום חול - ולכן עדיף שהיולדת תהיה באמבולנס מאשר במונית, וגם מפני שפעילות אמבולנס בשבת אינה מרידה בה', משא"כ במונית המחללת שבת.

האם משנה כוונת נהג המונית: ה' - מה שחשש שנהג מונית יהודי נחשב כמחלל שבת כי כוונתו רק לריווח ממון ולא להצלה - אינו טעם הגון מאחר והוראה רווחת היא שהולכים אחר המעשה בפועל ולא אחר המחשבה, ולכן בחשש פיקו"נ נוהגים להתיר לקרוא גם למונית הנהוגה על ידי נהג שאינו מתכוון להצלת נפשות, ונסיעה זו אינה נחשבת עבורו לחילול שבת כי סוף סוף המציאות היא שמציל נפשות, ובודאי שמועיל לידע אותו שהנסיעה היא לפיקו"נ, ובכך לא רק מעשיו יהיו בהיתר אלא גם כוונתו; גם מה שהנהג שב למקומו באיסור אינו עניינה של היולדת כי הוא מחלל את השבת בכל אופן^{י"ב}.

הטלטול עם הנהג הנכרי: ב' - לענ"ד לא יפה הורה במה שהתיר לקחת עמהם חפצים בשבת שהרי הגוי מוציא את החפצים עבורם לכבישים בין עירוניים שקרובים להחשב רה"ר, ויש לחוש בזה לאיסור טלטול ולאיסור תחומין, ופשוט שמה שהתירו לעשות את צרכי החולה על ידי גוי אמור רק בצרכי רפואתו ולא בהוצאת בגדיו ומזונו שאינם כל כך נצרכים, ואף שאם החפצים כעת נמצאים במקום המוקף מחיצות כדין - אין לנו לאסור לטלטל את החפצים, אולם אין להורות לעשות כן לכתחילה, אמנם יש יותר מקום להתיר ע"י נכרי טלטול חפצים מיותרים שמטלטלים אותם עם חפצי ההיתר, וצ"ע, וראה לעיל עמ' 5.

ישוב דעת היולדת מפני הכשרות והצניעות: ג' - מה שצירף טעם של ישוב דעת היולדת מפני הכשרות והצניעות וכיו"ב - אינו נראה, מאחר וההיתר לחלל שבת לצורך ישוב דעת היולדת נאמר בגמרא רק לגבי מקרה שהיא עלולה להסתכן מחמת הפחד שמא אין עושין יפה את מה שהיא צריכה, ופאניקה זו עלולה לגרום לה סכנה. לעומת זאת, ישוב דעתה מפני חסרון יחס חם וכשרות - אינו בכלל ההיתר, כי אלו אינם אמורים לגרום לה לפאניקה. ואף שהאשה אומרת שרק בכך דעתה תתיישב -

^{י"ב} להעלות דגים והעלה תינוק ודגים... רבה אמר פטור - זיל בתר מעשיו, ורבא אמר חייב - זיל בתר מחשבתו (מנחות ס"ד); נתכונן להעלות דגים והעלה דגים ותינוק - פטור אפילו לא שמע שטבע, הואיל והעלה תינוק עם הדגים פטור (רמב"ם שבת ב' ט"ז); פשוט שכל הנדון בזה הוא כשמכוון דוקא לאיסור, אולם אם מיידעים את הנהג שנסיעה זו נצרכת לצורך פיקו"נ - מה בכך שממילא היה מחלל את השבת.

אולם אנו יודעים שעם ריבוי לידותיה, וכ"ש כשהזמן יהיה לחוץ - היא כבר תסתפק בבי"ח קרוב שגם שם תנאי הלידה משופרים לעין ערוך ממה שהיה נהוג בימי קדם, וכל השתדלות שאינה סבירה ודאי אינה בכלל היתר דיתובי דעתא; לאור זאת, יש מקום לומר שאין להתיר לתומכת לידה לחלל שבת, כי לא סביר שיש חשש שהאשה תסתכן מפאניקה מפני שהתומכת לידה לא נמצאת, אך הכל לפי העניין כי יש יולדות שאכן מסתכנות בחושבן שאינן מסוגלות ללדת ללא התומכת^ג, וכמובן שהכוונה היא כשליולדת כבר יש מלווה שדואג לצרכיה והתומכת נצרכת רק להקלה על הלידה. זאת, מפני שההיתר של מלווה להתלוות אליה בשבת הוא כדי לוודא שעושים לה את כל צרכיה, אך לא מחמת 'יתובי דעתא', אלא כחלק מהיתר פיקו"נ הרגיל.

האם לחשוש לחילול שבת מיותר של יהודים: ד' - מה שחשש לחילול השבת המיותר של יהודים גם אינו סיבה להורות ליולדת עצמה לחלל שבת ביציאה מחוץ לתחום ובטלטול חפצים ברה"ר - שהוא חילול שבת שאינו נצרך לצורך ההצלה כאשר יש בי"ח בעירם. החשש שיהודים יחללו שבת שלא לצורך לא מתיר ליולדת לחלל שבת בעצמה ביציאה מחוץ לתחום ובטלטול במקומות שאסור

^ג לגמ' היה ברור שהמשנה חידשה סיבה פרטית להיתר חילול שבת, שלא קשורה לעצם תקינות הלידה, והיא מצאה סיבה פרטית להתיר לחלל שבת, אך ברור שגם סיבה זו מעוגנת בהיתר הרגיל של חשש פיקו"נ, ואיננה דרשה מחודשת, כעין להתיר למול בשבת; ביאור הגמ' (שבת קכ"ה:) מילדין את האשה וכו', מכדי תנא ליה מילדין את האשה וקורין לה חכמה ממקום למקום, 'ומחללין עליה את השבת' - לאתווי מאי [=לאחר שאמרו שמיילדים את האשה מה נותר לרבות ב'מחללין עליה', כלומר עבור צורך פרטי שלה]? לאתווי הא דתנו רבנן אם היתה [=רק היא צריכה, באופן פרטי, לא המיילדת] צריכה לנר חבירתה [=הנמצאת שם כדי לתמוך בה, או המיילדת (סוף הגמ' מסתדר טוב יותר אם נאמר שחברתה היא המיילדת)] מדלקת לה את הנר ... אמר מר אם היתה צריכה לנר חבירתה מדלקת לה את הנר פשיטא [=פשוט שאם אין תאורה - ידליקו נר כחלק מצרכי הלידה, ולא כבקשה פרטית שלה], לא צריכא [=לחדש שיש צורך פרטי שלה לנר שאינו בעצם חלק מתהליך הלידה] בסומא [=שרק בסומא יתכן שהמיילדת מסתדרת עם מה שיש ואפילו הכי היולדת חוששת שמא אולי משהו יקרה, ולכן יש לה צורך פרטי לדעת שיש תאורה], מהו דתימא כיון דלא חזיא - אסור [=מאחר והמיילדת באמת מסתדרת ללא הנר, וכל הנר הוא רק לצורך הרגעת היולדת, סד"א שלא נתיר חילול שבת שאינו מועיל לעצם הלידה], קא משמע לן איתובי מיתבא דעתה [=התחדש שלעתיים יש סיבה המתירה לחלל שבת גם כדי שהיולדת תרגע מהידיעה שאם תהייה הפתעות - יוכלו לעשות את המקסימום, אף שהמיילדת מספיק מנוסה כדי להסתדר כך בכל מצב], סברא אי איכא מידי [=אם תהיה איזו תקלה] חזיא חבירתה ועבדה לי [=חברתה/המיילדת תוכל לטפל בביעילות המירבית, וידיעה זו תרגיע אותה שלא תלחץ]; וז"ל הראשונים והפוסקים: שיותר יכולה היולדת להסתכן על ידי פחד שתתפחד שמא אין עושין יפה מה שהיא צריכה (תוס' שבת קכ"ח: ד"ה קמ"ל), ש"מ דמשום יתובי דעתא דחולה בעלמא מחללין שבתא במלתא דמסתכנא בה (ורמב"ן תורת האדם שער המיחוש ענין הסכנה), יולדת שאמרנו שמחללין עליה את השבת לא סוף דבר למה שהוא נעשה לה לרפואה אלא אף במה שאינו נעשה אלא לישב את דעתה, כיצד היתה צריכה לנר ... בכאן מתוך פחדה יכולה להסתכן וצריך לישב את דעתה (מאירי שבת קכ"ה:), ואף על פי שהדלקת הנר עיקרה אינה לרפואה - אעפ"כ מחללין דקים להו לרבנן דיתובי דעתא דיולדת הוא מילתא דמסתכנא בה בלא"ה (מ"ב ש"ל ד'), נראה, דהא דמותר לעשות מלאכה בשבת כדי ליישב דעת החולה, היינו היכי שהחולה חושש שלא יעשו לו צרכי הרפואה כפי הצורך... ואם אין דעתה מיושבת משום שחוששת שלא יעשו לה כל צרכי רפואה כפי הצורך - וחשש זה יכול להביא לידי סכנה, ולכן מותר לעשות מלאכה בשבת, אבל בנדון החת"ס דענין הפסת הדעת אינו בדבר הנצרך לרפואת השכיב מרע אלא שרוצה להקנות נכסיו כחפצו, והעדר ישוב הדעת אינו בגלל חששו שמא לא יעשו לו צרכי רפואה - הנה כהאי גוונא אסור לעשות מלאכה בשבילו, דלא חיישינן שיבוא לידי סכנה, מכיון שאינו מתפחד שמא לא יעשו לו צרכי הרפואה (להורות נתן ה' כ"ז ד'), שמעתי ממו"ח מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א שאין להתיר לחלל שבת כדי להביא לבית חולים גם את הבעל וגם סייעת, כי ליתובי דעתיה של היולדת די באחד מהם, ואף שהיולדת ממילא נוסעת, וצירוף הסייעת אינה מכבידה על המכונית, מ"מ יש כאן איסור תחומין, ואף שהיא רק איסור דרבנן, מ"מ סייעת זה רק פיגוע, ואין מחללין שבת עבור זה (חשוקי חמד ע"ז כ"ו).

לטלטל בהם, ובפרט שבבתי חולים רבים מזומנים ממילא אנשי צוות גוים - כך שאם יהודי מומר יבחר לחלל שבת בעצמו - אין זה מענינה של היולדת ^{י"ד}.

^{י"ד} כשעושה כדין לדרוש ברופא המומחה ביותר אינו חייב להתחשב בכך שהרופא יחלל שבת שלא לצורך אף לחולה שאין בו סכנה - דבכל זאת אינו עובר על לפני עיוור כי כשעושה כדין לא צריך להתחשב במה שבדרך אגב גורם לו לעבור, ואיסור לפני עיוור הוא רק באופן שנותן לו ממש את גוף האיסור או אפילו מוכר לו מחרישה בשביעית (עפ"י מנחת שלמה א' ז').

הערות

אג"מ או"ח ה' ל"ה

אסור להוציא ביו"ט צרור מפתחות שיש בו מפתחות שאיננו זקוק להם, אף לדעת רבי יוחנן שאגד כלי שמיה אגד, **דלא שייך להתיר הוצאת איסור בשביל שעושה אז גם היתר**, ואף בבישול מסתבר שמותר למלא הקדירה רק בדברים הראויים לאדם, ולא מה שראוי רק לבהמה, והמפתח המיותר הוא הוצאה אסורה, ולא שייך להתיר את הוצאתו רק מפני שמוציא גם דברים המותרים, וממילא אפשר שיש להסירו אף כשיש לו טירחא גדולה להסיר המפתחות המיותרים; אמנם, יש להתיר להוציא חבילת סיגריות כשיצטרך רק את חלקם, כי כולם ראויים לו, ונמצא שמוציא רק דבר הצריך לו, ומה שאין צריך את כולם הוא רק נידון של ריבוי בשיעורים בחד טירחא - שזה מותר ביו"ט, אך בשבת הוא אסור מדאורייתא, כמ"ש הר"ן (ביצה י"ז.), ודלא כמ"ש שש"כ ללמוד מההיתר בסיגריות גם לגבי צרור מפתחות.

הערת הגר"מ קורן על דברי הרב נויבירט

את עיקר הדין ביסס הרב נויבירט על דברי הרמב"ם שכתב במפורש (שבת י"ד י"ט): "זרק קנה או רומח מרה"י ונתקע ברה"ר כשהוא עומד - פטור, שהרי מקצתו במקום פטור, זרק כלי מרה"י לרה"ר והיה אותו כלי גדול ויש בו ארבעה על ארבעה בגובה עשרה - פטור, מפני שכלי זה רה"י גמורה ונמצא כמוציא מרה"י לרה"י", אלא שמלשון הרמב"ם נראה אכן שיש בזה איסור מדרבנן, ואת אותו איסור דרבנן ביקש כפי הנראה הרב נויבירט להתיר בנסיבות הענין; אך מסתבר שזה דווקא בנוגע לכלי הגדול, שעל כל פנים הכלי עצמו נראה כחפץ שמונח ברשות הרבים - שהרי קודם הנחתו היתה שם רשות הרבים גמורה, אך בהחלט יש מקום לומר שכלפי כלים שנמצאים בתוך הכלי הגדול שמעולם לא נראו כיוצאים חוץ לרשות היחיד - אף איסור מדרבנן ליכא, שהרי לא יצאו מעולם מתוך מחיצות רשות היחיד בו הם נתונים, אך כמובן יש איסור להוציאם לרשות ששייכת לאדם אחר שאוכל בה באופן שצריך עירובי חצרות [הרב נויבירט ציין במאמרו שם גם למג"א רס"ו ז', ושם אמנם הוזכר שעגלה שיש בה כן וכך טפחים היא רשות היחיד, אך מעיין שטחי שם ובפמ"ג וכן בערוה"ש שהזכיר הרב נויבירט בהערה הנ"ל - נראה לכאורה שהחמירו בזה, אך לא התברר הטעם] (לשון המג"א רס"ו ז': 'ודע דאם העגלה גבוהה ורחבה ד' בלא הגלגלים הוה רה"י גמור דאסור להוציא מתוכה ולא להניח בתוכה - וא"כ אם חשכה לו על העגלה צריך להוציא חפציו ולהניחם על העגלה קודם שירד, ובעגלה ליכא משום שביתת בהמתו כיון שאינו עושה עקירה - שהיא נתגלגלת וכמ"ש ס"ב, אבל אם היא עומדת ואח"כ עוקרה - הוי מלאכה דאורייתא עמ"ש סי' שמ"ח, ואם הוא על הארץ אסור להניח על העגלה שום דבר אלא יתנונו לעכו"ם או יניחנו על החמור כמש"ל, ואם כן לדעתו יש איסור בעקירת העגלה, ורק בנוגע לחפצים שנתן לתוכה בעודה נעה הקיל כדין מניח על חמור מהלך; וכך הבין זאת במחצית השקל או"ח רס"ו ז', שכתב: 'עיי'ן מה שכתבתי סימן שמ"ח ראה לדבריו פה, שכתב וז"ל, ואם משך החפץ מתחלת ד' אמות לסוף ד' אמות חייב, שהמגלגל עוקר הוא, עכ"ל שם, ונראה שהתעלם מדברי הרמב"ם אודות זורק כלי גדול לרה"ר; אבל בפמ"ג או"ח א"א רס"ו ז' [שאותו ציין הרב נויבירט] כתב במפורש: 'ומה שכתב [מ"א] עגלה גבוהה עשרה טפחים והיינו רחבה ד' בלא הגלגלים הוה רשות לעצמה - ליכא מחמור ושביתת בהמתו, כמו שכתוב בשבת כ'. כוורת דזורק רשות ומעביר ד' אמות ברשות הרבים פטור, וכל שבגופו פטור בהמתו מותר, והוא הדין גבוה יותר מעשרה טפחים אף על פי שאין רחבה ד', דמקצתה למעלה מעשרה', יע"ש; והדין שכתב הפמ"ג דין אמות, שכן מפורש בגמרא בסוגיית כוורת, וכך פסק הרמב"ם, אך דומני

שבהבנת לשון המ"א דווקא המחצית השקל צודק, אם כי עצם הדברים תמוהים, ובערוך השלחן רס"ו י"א [שגם הוא צוין על ידי הרב נויבירט] נראה שהחמיר יותר מהמג"א והמחצה"ש וחשש גם לשבות בבהמת ישראל הגוררת עגלה].

(הערת הגר"מ קורן שליט"א)

הרב שמואל טל

ממש פשיטא לי שלא שייך כלל להתיר שום איסור דאורייתא בשביל פינוקים.

אני לא מבין איך זה מתחיל.

ורק כשיש חשש שתתבלבל דעתה והיא לא תשתף פעולה כדבעי עם המיילדת יש בזה סרך סכנה לה ולולד, ורק בכהאי גוונא הותר.

[וכתבתי: דא עקא שהם טוענים שהצעירות היום כל כך מפוחדות ומבולבלות - שהלידה לא זזה להן ללא התומכת, וכן כתב לי מיישהו שאשתו תמיד זלזלה בזה, אך בלידה ה-12 היא נתקעה ללא כח, ורק כשהגיעה לסייע לה תומכת שבדיק שהתה ליד - הלידה התקדמה].

והשיב:

זה הופך להיות דיון מציאותי נטו. האם אכן זו המציאות או לא. זה לא שאלה הלכתית.

בפועל, אני לא חושב שזה נכון כדבר כללי. ואני מאוד מאוד מנוסה בזה. יש לנו כאן בערך 2-3 לידות כל שבוע!! ב"ה.

זה יכול להיות נכון למי שידועת בעצמה במרת נפשה שהיא חרדתית ושתאבד את עשתונותיה, או שהיא בפועל מגיעה למצב אקוטי כמו היולדת ההיא בלידה ה-12, שבאופן חריג מוצאת שהיא מצויה במצב החרדתי הזה, ואז אכן אפשר להתיר לה. אבל לא מראש ובאופן גורף.

הרב ראובן דויטש

עיינתי בדברי הרב נויבירט, ושמתי לב שהוא דקדק לומר שהבעיה היא כאשר היעד ששם הרכב חונה אינו מוקף מחיצות כדין, בלי זה לא ראה בעיה.

יסוד הדין מבואר בגמרא שבת ח' א' שאם הכוורת רחבה ו' אפילו בלי הקרומיות של הקנה למעלה מעשרה הוא פטור, מפני שהכוורת מונחת ברשות היחיד.

אמנם לשון הגמרא שם אינו מותר כי אם פטור, לכן משמע שיש בזה איסור דרבנן.

ועדיין יתכן שהאיסור דרבנן מתייחס לכוורת בעצמה, אבל מה שמוסיף להכניס חפצים לתוך הכוורת צריך עיון אם יש בזה איסור מאחר והחפצים שבתוך הכוורת הם כולם מונחים ברשות היחיד מתחילה ועד סוף, ואמנם יתכן שבנוגע לכוורת הזרוקה באוויר, אינה נחשבת לרשות היחיד רק בזמן הנחתה ולכן יש איסור דרבנן בהילוכה ברשות הרבים, אבל מכונת המונחת והיא רשות היחיד מתחילה ועד סוף והחפצים שבתוכה מעולם לא יצאו מרשות היחיד - איני ידוע מקור לכך שיש בזה איסור דרבנן, לגבי החפצים, כיון שמעולם הם לא היו אפילו באוויר רשות הרבים, כי הם נמצאים ברשות היחיד מתחילה ועד סוף, ואם יש לכם מקור לאיסור זאת אשמח לשמוע.

וכל זה נוגע לנהג ישראל האם יש תוספת איסור הוצאה בחפצים שבמכונת בזמן שהמכונת רשות היחיד, ולפעמים אין שום איסור תחומים משום שבית החולים נמצא בתחום בית היולדת המקורי.

בנוגע לנהג נכרי הרי שגם אם יש איסור דרבנן באופנים מסויימים גם כשהרכב הוא רשות היחיד - אכתי יש להתיר לצורך מצוה מדין שבות דשבות, אמנם יש לדקדק על כל חפץ האם הוא צורך מצוה, או שהוא בגדר צורך גדול וכיוצא בו - שגם לפעמים מותר ע"י נכרי, כמו בצורך מצוה. אבל עיקר הנדון האם בכלל יש מקור לאיסור הוצאה לחפץ שמעולם לא יצא מרשות היחיד ולא ראה פני רשות הרבים.

תשובה

אתה מתייחס רק לאיסור הוצאה, ואני משיב לגבי איסור תחומין, ולזה לא ראיתי שום תרופה. באזור - אכן בתי החולים הם בתוך התחום [מעייני הישועה, תל השומר], או עכ"פ ניתרים עם עירוב תחומין [בלינסון], אך ברכסים - שלשת בתי החולים הקרובים [רמב"ם, בני ציון, כרמל] הם מחוץ ל"ב מיל, ובשלשתם מגרש החניה אינו בתוך המקום המוקף כדין [זה קצת השתנה בשנים האחרונות]. בלניאדו מגרש החניה מחוץ למקום המוקף כדין, אא"כ ההיקף של קרית צאנז הוא תקין - מה שאיני יכול לומר בבטחה לאחר שהפסקתי לבדוק אותו מדי פעם.

בחדרה - מגרש החניה מוקף כדין.

בנהריה - מגרש החניה לגמרי לא מוקף, עד שיעשו שלש צוה"פ בפתחים.

בפוריה מגרש החניה מוקף.

במאיר - מגרש החניה כלל לא מוקף [אא"כ נותנים ליולדת להכנס פנימה עם רכב].

מה שבאתי לומר - הוא שאין מציאות אחידה בכל מקום.

ברוב בתי החולים הגדולים בארץ - כבר נעשתה שכירות כדין, ומונח עירוב חצרות כדין, פרט לאילת אשדוד אשקלון וצפת, אבל גם זה צריך רחמי שמים מרובים.

שאלה

אני חושב שאכן במקום שיש נושא של תחומין, דהיינו שבית החולים מחוץ לתחום היולדת - אין לומר לנכרי להוציא חפצים ברכב, וכל שכן שאין לומר זאת לישראל, והטעמים שכתבו להתיר לעניות דעתי הם חלשים.

אמנם לגבי חפצים שיש בהם צורך גדול, אפילו אם אינו מוגדר כצורך חולה, הרי לגבי איסור תחומין כשהנהג הוא נכרי נחשב לשבות דשבות לצורך מצוה, ולגבי האיסור של י"ב מיל, הנה הרבה סוברים שגם י"ב מיל אסור מדרבנן בלבד, ובאופן כזה שהחפצים בתוך רכב, יש את הסברות של הרמב"ן בחידושי לגבי ספינה שלא שייך איסור תורה בצורה כזו, ולכן במקום שהנושא אמירה לנכרי לצורך חשוב, יש מקום להקל בזה.

אמנם כתבתם שיש היתר על ידי הפקרת החפצים, בעיני יש בזה מן החידוש שמועיל ההפקר גם במקום שהחפץ בשליטת המשתמש ונועד לצורכו בלבד, והרי בגשמים הסמוכים לעיר שאנשי העיר דעתם עליהם - קונים שביתה כאנשי העיר אפילו שהיו הפקר בבין השמשות, והדבר צריך לי עיון.

תשובה

והרי כתבתי שחפצים שנצרכים ללידה או לאפשר להגיע בבטחה - הם מותרים.

אך לגבי שאר החפצים שאינם נצרכים לצורך הפיקו"נ - מה יעזור שהנכרי יקח חפצים אלו עבורם [בהשתמשות בהיתר של שבות דשבות לצורך גדול] ובכך נתיר לחפץ להגיע עמם - הרי יש בשימוש בהם איסור שימוש בחפץ שיצא מתחומו.

אין ראיה ברורה שיש תחום מחודש לחפצי מי שיצא בהיתר, כפי שתיקנו לו עצמו, אלא זו סברא בלבד, ללא הוכחה מוחלטת.

גם הסברא שחפצי האדם נגררים אחריו, ומאחר והוא יוצא בהיתר - הרי שגם תחום חפציו הוא כתחומו - היא מחודשת, ותאלץ לומר אחד משני דוחקים - או שהחפצים שלו שנשארו בביתו נאסרים, או שפלגין, ואלו ואלו מותרים - ושתי הדרכים הן דוחק.

בנוסף, לכאורה אין מקום לומר שמאחר והמזון היה בתוך רכב הנחשב כרשות היחיד - אינו דומה כל כך ליציאה מחוץ לתחום, שהרי מצאנו בתוס' (עירובין מ"ג. תוד"ה הלכה) רשב"ם רצה להתיר ליכנס בקרון בשבת ונכרי מוליכו חוץ לתחום, וחזר בו משום שמא יפגעו בו ליסטים [ויצטרך להשאר בשטח בארבע אמותיו] או שמא ישכח וירד ואין לו אלא ארבע אמות [כי הרי הקרון הוציאו מחוץ למקום ששבת בו בכניסת השבת], ולמדנו מכאן שכשהמזון יוצא מחוץ לרכב - נחשב שכעת הוא מחוץ לתחומו, שהרי לא שבת במחיצות השכונה אלא ברכב.

יותר פשוט להורות שלא יקחו לא בושם ולא תהילים ולא תפילין ולא מטפחת בצבע תואם לסדיני בית החולים.

לגבי הרמב"ן, מסתמא התכוונת למה שהרמב"ן והרשב"א (עירובין מ"ג). כתבו שאפילו ספינה שבתוך י' לקרקע - לא נקבעת לתחומין מאחר והיא בתנועה, ויש לדמות ספינה המונעת מחמת המים למזון המונע מחמת הרכב; אמנם, הרדב"ז (ד' פ"ז) כתב שיש לספינה תחומין מאחר והיא נחה ורק המים בתנועה, והכריע הבה"ל (ת"ד ד"ה ממקום) שצ"ע למעשה; ובנוסף, הרי כל היתרו של הרמב"ן הוא מאחר וניידי מכניסת השבת - וזה מתאים רק לאמבולנס שנמצא בתנועה עם חפצים אלו מכניסת השבת, אך לא כשהחפצים שבתו בכניסת השבת, ובאמצע השבת מניידים אותם.

הרב נתן ברורמן

איך לא התייחסת להיתר 'ריבוי בשיעורים' שהומצא ע"י האחרונים (מחנה ישראל ל"א ואור שמח ועוד) וביותר בהוצאה ע"י נכרי (שו"ע הרב)?

תשובה

'ריבוי בשיעורין' הוא פטור מחיוב קרבן, ככל הידוע לי, ולא היתר לכתחילה.

אינני מכיר היתר כזה לאיסור תחומין, שהרי איסור זה הוא גם כשאין איסור טלטול, כגון ביו"ט ובדרך מלבוש.

לגבי הכנסת כמה חפצים לכלי אחד ולהוציאם יחד - ציינתי למאמרו של הרב נויבירט, שמקורו הוא המחנה ישראל (של מרן הח"ח).

הערה

להיפך, במקור נאמר לגבי היתר ריבוי בשר בקדירה אחת, לצורך יו"ט ושבת.

להיפך, יש אומרים שבתחומין אין איסור כלל אפי' מדרבנן (כל שיש לו היתר על חפץ אחד).

לא הזכרתי זאת בקובץ הנ"ל, אבל עי' "בענין ריבוי בשיעורים באיסור תחומין" - מאמר בקובץ בית אהרן וישראל (מצאתי בשו"ת בר אילן).

אין היתר להוציא יחד את מה שנצרך לפיקו"נ עם מה שלא נצרך (אף שיש טועים בזה), מאחר שאין שם אחד על כל שבכלי, כשם 'אוכל' וכדו', הר"ז דברים נפרדים והוצאות שונות, והיינו דאמר' צג: אם היה צריך לכלי חייב אף על הכלי (באופן אישי אני לא חושב שיש היתר, אבל האחרונים חשבו שכן, ועל זה מסתמכים גם היום).

לדידי אין היתר ריבוי בשיעורים בהוצאה בכלל [רק בדבר הראוי לשמש כעיקר, כגון חפיסת סיגריות, כמש"כ בצדק האגר"מ שרצונו בסיגריה אחת, והוא מרבה בשיעור ההוצאה, ונוטל לצורך שימוש סיגריות רבות, ובאמת כל אחת ראויה לשמש אותן].

ובנכרי נמי, אלא שבאמת מבואר בר"ן שיש קולא בריבוי בשיעורים במלאכת נכרי [דלגבי אישתפוך חמימיה אמר' דמועיל בריבוי בשיעורים, אף שלשיטת הר"ן ריבוי בשיעורים הוא איסור דאורייתא, ולא התירו רק אגב אימיה - נמצא דמ"מ ריבוי בשיעורים ע"י נכרי הוא קיל משאר ריבוי בשיעורים, ודבר זה מובן מאד שאין האיסור באמירה לנכרי כעשייה ממש של הישראל, אלא רק אמירה כללית הגורמת לתוצאה, ובאמת בזה התוצאה אינה נמדדת בכל שיעור כאיסור חמור כאילו היה עושה כן הישראל (ובזה מתיישבת קושיית רעק"א)] אבל כל זה אינו שייך לעניננו, דהלא אינו בכלל היתר ריבוי בשיעורים (לשיטתי שכל מה שמוציא צריך להיות ראוי לו כמו ההיתר).

א. הסתמכת יותר מדאי על התוס' רי"ד, ומשמע כאילו הוא התיר ריבוי בשיעורים רק כשהכל ראוי לו. אבל האמת שהסוגיא ההיא לא קשורה להדיא לריבוי בשיעורים, לא בראשונים ובדאי לא באחרונים. אני רק טענתי שיש משמעות מרש"י, מנקיטת לשון דומה בשני הסוגיות, וכ"מ ברמב"ם, וכך פי' גם הב"ח את הרמב"ם, אבל מלבד כל זה, לא מצאתי (בינתיים) עוד מי שכתב כן, חוץ מהמהר"ם שיק, וגם באופן דחוק קצת.

לכן התוס' רי"ד לא מובא כסברת בסיס בריבוי בשיעורים, רק כבסיס לסברא זו, וע"פ הדימוי של הסוגיות שייך גם להעתיקו לריבוי בשיעורים, אלא, שהוא מובן מסברא, ושכן מצינו באחרונים שכתבו כן גם לגבי ריבוי בשיעורים.

שיניתי את הלשון:

סברא זו מובאת בכמה אחרונים, אם כי אין לה מקור ברור, ובדומה לה מצאנו בתוס' רי"ד...

ב. לא הבנתי בכלל את הקטע שהוספת לחלק בין שבת ליו"ט לגבי הוצאה. ביו"ט הותר הוצאה לגמרי, וכל צורך קצת שיש בו לצורך היום, כגון סידור תפילה וכדו' - מותר לטלטל לכתחילה.

לא הבנתי:

בגמ' מוכח שהתירו לקצוץ ג' גרוגרות בקציצה אחת, והדיוק הוא נכון שאם בענף השני היו שתי גרוגרות בענף אחד - לא היו מתירים לקצוץ את השלש. וזאת אף שהעיקר נקצץ לפיקו"נ, ובטרחא אחת קוצץ גם את הריבוי.

הר"ן הוציא מכאן את החילוק בין שבת שדחווה ליו"ט שהותרה - אך שים לב שה'דחווה' שלנו הוא מותר לכתחילה לצורך פיקו"נ, ועם זאת הוא מוגדר כדחווה, ואסור להרבות עליו.

לגמרא זו מחוייב גם הרשב"א שסבר שכל איסור הריבוי הוא מדרבנן, ועם זאת צריך לאסור מכח גמ' זו להרבות על עיקר שנעשה לצורך פיקו"נ.

אינני רואה את החילוק שבין קציצה לפיקו"נ ובין הוצאה לפיקו"נ - שניהם מותרים מכח דחווה, ושניהם לא אמורים להתיר להרבות את מה שלא נצרך לפיקו"נ.

וממילא אינני רואה כיצד ניתן להתגבר על הדמיון בין קציצה בשבת להוצאה בשבת, וכיצד ניתן להתיר לטלטל חפצים עם מה שנצרך לפיקו"נ - הרי העיקר המותר נחשב כאיסור שאסור לרבות עליו?

אמנם, בפועל הן המחנה ישראל והן הרב נויבירט דנו בזה בהקשר לשבת, ועל כן מוכרחים לומר שאם שהם לא סברו שאין היתר להרבות בשיעורין כשהבסיס הוא מעשה אסור [ודלא כהר"ן האוסר], או שסברו שמה שנעשה לפיקו"נ נחשב כמעשה מותר [וצ"ע ממה שלא הותר להרבות על הגרוגרות הנצרכות לפיקו"נ], או שסמכו על רש"י שבטרחא אחת מותר הכל, וצ"ע.

גם לגבי תפילין ראיתי תשובה של הרב זילברשטיין שיש דרך להתיר לטלטל, ע"י שילמד הלכות תפילין ויבדוק בתפילין, ישל"ע.

על זה לא הייתי סומך בכלל, לב יודע אם לעקל או לעקלקלות, ובפרט שאם תצא הוראה שמותר להוציא את התפילין - ברור שיוציאו בלי המצאה כזו של לימוד ההלכות. השתמשו בסברא הזו של 'תכוון ללמוד בזה' כדי להתיר להחזיר ספרים מבית המדרש, ונתנו עצה להחליט ללמוד בזה בבית, אך שם זה בעקרון מעוגן בהיתר של התירו סופן משום תחילתן, אולם להתיר להוציא חפץ שאין בו שום צורך ליו"ט ולהמציא הוא ילמד הלכות תפילין ויבדוק בתפילין שלו, וכי כשלומד הלכות תפילין ביום חול נושא עמו אותן לבית המדרש?

אבל בשבת, העיקר הותר, אף שהוא בדחווה כהרשב"א, מ"מ פסקין כוותיה להקל, כמש"כ המחנה ישראל. וכל השאר הוא ריבוי בשיעורים מדרבנן (אם נניח שיש כזה דבר בהוצאת חפצים שונים).

לא עשיתי על כך מחקר, אולם המחנה ישראל לא פוסק כהרשב"א, אלא כותב שבשעת הדחק כזו של יהודי הנמצא בצבא, בפיקו"נ תמידי, ומעוניין לשאת חפצים שלו עם החפצים שאותם הוא אנוס לשאת - הוא יכול לסמוך על הרשב"א, כפי שהרמ"א סמך עליו בהוצאת מעות תפורין בבגדו במקום פסידא והחיי אדם התיר לשאת מעות בסנדל או שינוי אחר, ובפרט בזה"ז שאין לנו רה"ר -

גם הר"ן יודה להתיר במקום פסידא, אך זה לא מדויק לומר שהמחנה ישראל פוסק כרשב"א, אלא רק אומר שבמקום הפסד ניתן לסמוך עליו, ובפרט כשמחנה מדרך הטלטול או ברה"ר דידן; והנ"מ בכל זה הוא כשמטלטלים דבר שאין בו משום פסידא, כגון טישיו, מאכלים, ספר תהילים, אין לומר שסמכו בזה על ההכרעה כהרשב"א, כי באופן כזה המחנה ישראל לא אמר שיש לסמוך; ומה שסמך על רה"ר דידן - גם לא בר סמכא, שהרי השאלה לא מתעוררת למי שגר בעיר של בית החולים, כי הרי אין לו נידון של תחומין, אלא למי שנוסע לעיר אחרת, ולומר שהדרכים הבינעירוניות דידן אינן בכלל סרטיא גמורה - הוא קשה ביותר, דמה סרטיא יותר גדולה מכבישים אלו, ובפרט לדעת הרמב"ן הסובר שבכביש בין עירוני לכו"ע אין צורך בס' ריבוא כדי להחשב רה"ר [כלומר, שאף רש"י יודה לזה]; אמנם, עדיין ניתן לומר שהרכב מגיע גם מעל י' טפחים מהקרקע, ואם כן לדעת הרמב"ם לא חייבים על הוצאתו, ומ"מ רק פטורים אך עדיין זה איסור דרבנן - ועל סברא זו סמך הרב נויבירט בטלטול חפצים אישיים עם החפצים הנצרכים לפיקו"נ, והסביר הרב קורן שכל האיסור דרבנן הוא על הכלי עצמו שמטלטלים אותו, וחלקו בתוך י', אך החפצים שבתוך הרכב שחלקו מעל י' - אין בהוצאתם אפילו איסור דרבנן; ומ"מ מכל זה עדיין אין ראיה שפוסקים כרשב"א, אלא אף לר"ן אולי יהא מותר בכל השינוי הזה, וצ"ע [ובעניי זה משונה ביותר לסמוך על הסברא שטלטול חפץ בתוך רכב שחלקו מעל י' - יהיה קל יותר].

אתה כתבת: קדם להם בשו"ע הרב, שדן להתיר הוצאת אגרת ע"י נכרי אגב הוצאת איגרותיו, מדין ריבוי בשיעורים, וזה הפוך ממה שמבואר שם - שאסר.

ל'ריבוי בשיעורים' לרשב"א יש שני צדדים: אסור מדרבנן ומותר מה"ת; אני טענתי, שהוצאת איגרות לא קשורה לריבוי בשיעורים, ולפיכך אסור מה"ת ככל הוצאה (ואם הנכרי שלוחו, אף ע"י נכרי אסור); ואילו שו"ע הרב טוען, שהענין שייך לריבוי בשיעורים אבל אסור מדרבנן. לזה התכוונתי שדן להתיר מצד ריבוי בשיעורים, כלומר שדן לדמות הנידון לריבוי בשיעורים, וממילא אינו אסור מה"ת, ובאמת הוא לא דן להתיר, אלא הכריע שהוא ריבוי בשיעורים, ואף אסור מדרבנן, והצדק עמך.

הרב מיכאל דייטש

כאשר דבר נמצא בתוך רכב שיש בו שיעור רשות בפני עצמו [אמבולנס], האם בנסיעה מחוץ לתחום נחשב שהרכב הוציא את הדבר מחוץ לתחומו, או שמקומו הוא בתוך הרכב ואין נפק"מ להיכן הרכב נוסע?

תשובה

נניח שנמצא המצאה שחפץ שכולו בתוך רה"י [=האמבולנס] - אין לו איסור תחומין [דבר שמספקא לי טובא, דבשלמא היה שובת במחיצות אלו, כלומר, נמצא ברכב מכניסת השבת - ניתן לומר שלא התחדש בו דבר, אך כשהוכנס למחיצות אלו בשבת - מהיכי תיתי?], אולם מה זה יעזור - הרי מוציאים את התיק כשמגיעים לבית החולים, ומתחם בית החולים הרי הוא בודאי מחוץ לתחומו הראשון [ובפרט בב"ח שמגרש החניה שלו לא מוקף כדין], וא"כ נחדש שתחום החפצים משתנה עם תחום בעליהם, כשיוצאים בהיתר.

הרי מקובל שנסיעה ברכבת נחשבת כיציאה מחוץ לתחום, ומאי שנא?

הרב יצחק ברנדייס

ואם צודה להם לוקחין בידן מקלות ואם היתה דרך רחוקה לוקחין בידם מזונות - אתה חושב שמדובר באופן שהעדים יסתכנו אם לא יאכלו? ושממקומם עד מקום הב"ד אין יהודים שאפשר להתארח אצלם? אם כן יש לשאול "פשיטא"?

גם לא ברור לי מניין לך ש'פשוט שמה שהתירו לעשות את צרכי החולה על ידי גוי אמור רק בצרכי רפואתו ולא בהוצאת בגדיו ומזונו שאינם כל כך נצרכים' - ואני הבנתי שכל צרכי חולה נעשין ע"י גוי, והיינו כל שהחולה זקוק לו, ומותר לבשל עבורו גם אם אין בזה סכנה, ואפילו בישולי גוים התירו, וכ"ש הוצאת מזונו; גם בגדים, מה שתצטרך במהלך השבת ואם לא יהיה לה לא תרגיש בנוח [כי כותנות הבי"ח אינן צנועות / כי כולן עם חלוק יפה והיא מתביישת / כי היא מרגישה מלוכלכת והחלפת בגדים תורם להרגשת הנוחות שלה] אני לא רואה טעם לאסור לגוי. רק מה שתצטרך כדי לצאת מביה"ח יש לאסור, וגם בזה יש לדון אם צריך לפרק את התיק ולמנוע מהגוי לקחת את התיק בשלמותו - שהרי עצם ההוצאה מותרת, ומקסימום תמתין למוצ"ש בכדי שיעשו.

תשובה

כלומר, תתיר למי שיש לה מיגרנה [=חולה שאין בו סכנה, שצרכיו נעשים ע"י גוי] לומר לגוי לקפוץ לביתה במרחק שעה נסיעה להביא לה בושם [שאיננו צורך רפואתה]?

צרכי רפואתו הם צרכי רפואתו, ויתכן שאין צורך לדקדק בכמות אולם עדיין לא להפריז. אפילו לחולה מסוכן לא כל כך ברור שהחשיבו גם את מה שמסיר ממנו חוסר נוחות בולט - כחלק מרפואתו, וזה מותר אף ע"י יהודי, אבל מניין לך שהיתר זה הוא גם בחולה שאין בו סכנה שצרכיו נעשים ע"י נכרי?

מטפחת נוספת בעלת צבע תואם לסדיני בית החולים - לא נכנסת לשום הגדרה כזו, וגם לא ספר תהילים, וכ"ש שלא ממתק.

לגבי נטילת תיק שלם על כל תכולתו - כבר הבאתי במאמר הקצר שהרב נויבירט טען שמה שלוקחים בנטילה אחת עם חפץ ההיתר - גם הוא מותר, וגם הוא נשאר בצ"ע, וראה את הערת הגרז"מ קורן שהבאתי לדון בזה, ויש לפקפק על זאת, ולטעון שכל כוונת רש"י היתה רק כתנאי להיתר ולא שעל זה מתבסס ההיתר, כלומר - כשמותר לרבות בשיעורין - מותר דוקא אם הוא בהוצאה אחת, אך לא שהוצאה אחת תתיר להוציא גם את מה שאיננו נצרך לפיקו"נ.

השגה

ההגדרה הקלאסית של יתובי דעתא, מפורש בגמ' שהיולדת צריכה להיות בטוחה שכל צרכיה מאובחנים נכון, ולכן גם אם המיילדת אומרת שאינה זקוקה לנר, והיולדת עוורת, מותר להדליק נר, כדי שהיולדת תהיה בטוחה שיש מי שרואה בכל רגע נתון מה קורה.

המציאות של בתי החולים של היום [גם לפני עידן התומכות], שמיילדת אחראית לשתי נשים בו זמנית, ולמגוון תחומים נוספים שגורמות להן פעמים רבות שלא לשהות לצדי היולדות - לא זו ולא זו - עונה לגמרי על ההגדרה הקלאסית.

מלבד זאת, לפני שהגמ' הגיעה למסקנה של יתובי דעתה, היה פשוט לגמ' שאם היולדת אינה עוורת פשוט שמדליקים לה נר אם צריכה לכך. איזה צורך אתה רואה בהדלקת הנר מלבד יתובי דעתה?

ונראה שאם היא רואה ומודאגת מכך שלא יראו את צרכיה, הרי זה פיקוח נפש ממש, והוא פשיטא, והחידוש אינו אלא בכך שגם כאשר אין לה שום דרך לדעת באמת אם צרכיה מאובחנים או לא, והמיילדת טוענת שהכל בסדר והיא מסתדרת היטב, ובכל זאת האשה אינה רגועה - מותר לחלל שבת כדי להרגיעה.

אין צריך בלידה פאניקה שיש בה סכנה, כי לידה היא מצב של סכנה בכל מצב, וכל אחוז של לחץ נוסף שניתן למנעו מגביר את הסיכון בלידה, על ידי שמתארכת, שסוחטת יותר כוחות, שמקטינה את יכולת הסבל, ועוד כה"ג, וזה ההיתר של יתובי דעתה.

מה שכתבתי למעלה על הסיכונים האמיתיים הוא בכלל פשיטא שניתן לחלל שבת עבור זה, ולא קשור לאיתובי דעתה אלא לספק פקוח נפש, שגם אם הסיכון לא גבוה, מוסכם על כולם שהוא קיים ושהתומכת יש בכחה לצמצם את הסיכון, ולו באחוז אחד, ואני לא מבין את כל הדיבורים על פינוק.

ואגב - ואם היתה צריכה לשמן חברתה מביאה לה - איזו סכנה נפתרת על ידי שמן?

בעניין הנסיעה ללניאדו ממקומות רחוקים, שמעתי ממורי הוראה מובהקים, שגם אם אולי ניתן לדון להתיר בעקרון מסיבות שונות, מ"מ כיון שבשבת נוטים האברכים להחמיר על עצמם ולהמתין עד הרגע האחרון, ופעמים רבות אין מספיקים להגיע לביה"ח לפני הלידה ובאין לידי סכנה, כהוראה ציבורית יש לאסור באופן גורף, משום ודאי פקוח נפש ולא משום חילול שבת.